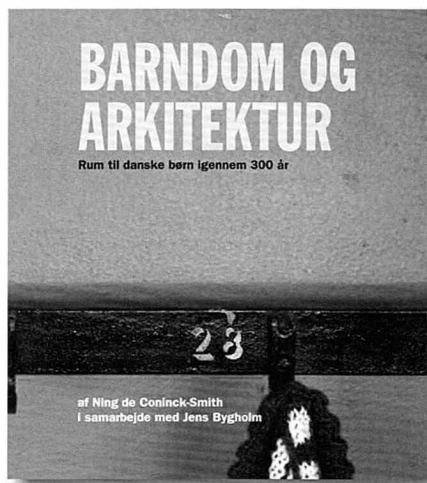

FORMGIVNING AF BARNDOM

ANMELDELSE AF
SØREN GUNDELACH

Ning de Coninck-Smith
i samarbejde med Jens Bygholm:
Barndom og arkitektur.
**Rum til danske børn igennem
300 år.**
Forlaget Klim.
269 sider, kr. 349,-.

Det er velkendt, at kommunernes driftsudgifter i disse år bliver reduceret, og der bliver færre lærere og pædagoger til børnene i skoler, daginstitutioner og døgninstitutioner. Det er også velkendt, at man for at kickstarte økonomien og afhjælpe "finanskrisen" og beskæftigelsen øger anlægsbevillingerne – det vil sige, at staten lader kommunerne anvende betydelige midler til nybygning og renovering af blandt andet skoler og daginstitutioner.

Det er derfor særdeles relevant, at vi forholder os til, hvordan vores forståelse af den moderne barndom – og fremtidens barndom – skal afspejle sig i de nybyggerier og ombygninger, renoveringer m.v., hvor barndommen kommer til udfoldelse. Det er hovedtemaet i Ning de Coninck-Smith's bog *Barndom og arkitektur* med fotos af Jens Bygholm. Bogens helt centrale pointe er, at rum bidrager til formgivning af barndommen, og at tidens barndomsopfattelse er med til at formgive de rum, som vi bygger og indretter til børn.

Arkitektur for børn finder sted under hensyntagen til mange ting, såvel omkostninger, som det funktionelle og æstetiske for børnene og de voksne der arbejder med og for børnene. I arkitekturen arbejdes med mange elementer, herunder bl.a. rumlighed, volumen, stoflighed, lys og skygge for at opnå det rette æstetiske udtryk. Arkitektur vedrørende barndom kan betragtes som et kulturelt og samfundsmæssigt symbol på opfattelsen af barndommen.

Børns miljø står i dag som et centralt begreb, når man diskuterer, planlægger og udfylder rammerne for den moderne barndom. Ud over, at de voksne omkring barnet har en aldeles afgørende betydning, handler det også om rum, hygiejne, støj, indeklima. Neden under dette drejer det sig om, hvordan vi ser på barndommen, og at dette syn afspejler sig i de aktuelle bygningsmæssige renoveringer og nybyggerier til børn. Vores opfattelse af barndommen er selvsagt altid en afspejling af tidens børnesyn, det vil sige hvordan vi ser på børn, børns rettigheder, viden om børns læring, trivsel, udvikling, sundhed.

Ning de Coninck-Smith nævner, at der inden for de sidste 300 år er fire perioder, hvor interessen for rum til børn har været særlig markant. 1) 1700-tallets oplysningstid som satte skolebyggeriet på dagsordenen 2) 1800-tallets filantropi, som satte ind på at redde de mange børn fra byernes usunde livsvilkår ved hjælp af blandt andet asylter og opdragelsesanstalter, 3) velfærdsstatens konsolidering fra 1933 til ca. 1980 samt 4) de sidste tre årtier.

Skolen med rum til læring er den ældste bygning efter-

fulgt af opdragelsesanstalter og børnehjem, der har fokus på omsorg og opdragelse, mens der noget senere kommer børnehaver, der skal skabe rum til leg.

Bogen gennemgår alle disse forskellige kategorier af bygninger til børn med mange meget relevante eksempler, der bliver gjort tydelige ved hjælp af gode fotos. Det bliver særdeles tydeligt, hvordan samfundets syn på uregerlighed, vildskab, civilisering, læring, curriculum m.v. afspejler sig i formgivningen af bygningerne. Der er i bogen et tankevækkende eksempel om skoletoiletter. Da man i 1954 skulle have godkendt en plan for den nye skole i Nr. Lyndelse på Fyn ønskede arkitekterne og lærerrådet at indrette toiletter inde i bygningen, så børnene ikke skulle helt ned i gården. Dette baserede sig på et moderne børnesyn, hvor børnene selv kunne finde ud af, om de skulle på toilettet. Det passede fint med tidens nye tanker om fleksible undervisningsformer, gruppearbejde m.m., at det ikke betød en større afbrydelse, hvis et barn for en kort stund forlod klassen. Skeptikerne holdt fast i at det med den nye "individuelle indstilling til ordensproblemerne" kunne blive svært at kontrollere, hvad børnene foretog sig på toiletterne, mens læreren var optaget inde i klassen. Undervisningsministeriets tilsynsførende for bygningsgodkendelse besluttede nødtvungent, at de indendørs toiletter fik status af forsøg, og det blev krævet, at de indendørs toiletter blev suppleret med toiletter med direkte adgang fra skolegården.

Med hensyn til børnehjem, opdragelsesanstalter, skolehjem o.a. viser bogen, hvordan arkitekter i efterkrigstiden på fortjenstfuld vis anvender megen energi på at skabe mere barndomsvenlige bygninger til afløsning af tidligere tiders internater, der havde opbevaring som rationale. Imidlertid viser daværende lægejournaler, at den hjemlighed, venlighed og imødekommenhed som byggeriet gerne ville signalere var meget vanskelig at opretholde i hverdagen. Som bekendt gør bygninger det ikke alene – ej heller i dag.

I forhold til børnehaver og fritidshjem bliver det i bogen grundigt dokumenteret, at det var en række markante ildsjæle, der

ønskede at skabe tidssvarende institutioner og legepladser for børn. Blandt andet pointerede arkitekten PH (Poul Henningsen), at børn skulle have gemmesteder, og tidens ny-skabende arkitekt Tutti Lütken indgik et tæt samarbejde med *Frie børnehaver og fritidshjems* forretningsfører Esther Pallesen om at bygge pædagogisk velindrettede børnehaver med mindre rum, der kunne anvendes til at opdele børnene i mindre grupper med vægt på det hjemlige. Måske er det her, at daginstitutioners stuebegreb opstår - det hjemlige og det faglige kombineret med en fællesskabsfølelse.

På grund af industrialiseringen og kvindernes indmarch på arbejdsmarkedet var der i årtierne efter 2. verdenskrig skrigende mangel på gode velindrettede daginstitutioner til alle de børn, som havde behov. Det er bemærkelsesværdigt, at det først er i midten af 1990'erne, at staten ved at præmiere kommuner, der har pladser nok til alle børn i vuggestue og børnehaver, sikrer pasningsgarantien for mødre, fædre og børn. Helt aktuelt har Københavns Kommune stadig mange steder en gammel utidssvarende institutionsmasse, og kan ikke opfylde pasningsgarantien for de mindste børn.

Det afsluttende kapitel i bogen er helliget senmodernitetens oplevelseskultur for børn, som det kommer til udtryk i vandlande, steder for familieferie, idræts- og kulturhuse, museer, temaparker, akvarier. Disse befinder sig i krydsfeltet mellem sjov og alvor, og de er ikke kun for børn. Vi tager alle del i oplevelseskulturen – både voksne og børn. Det kan tydeligt ses, at oplevelseskulturen har fået betydning for udformning af de klassiske bygninger til børn som for eksempel skoler og daginstitutioner. Her er der leg på tagene, klatrevægge, valg af højæstetiske løsninger og klare farver.

Styrken i *Barndom og arkitektur* er, at vi gennem bogens grundige og veldokumenterede historiske gennemgang kommer til at se samklangen mellem byggeri og barndom særlig tydeligt, da det netop er en historisk gennemgang af, hvordan samfundets bygninger vil noget med tidens barndom.

Søren Gundelach er cand.pæd.pæd., medejer af konsulentfirmaet Udviklingsforum.